

Penmail

Jaargang 15, nr. 1 – Januari 2020

Uitgave : Werkgroep Kinderhandschrift

Redactie: Dick Schermer (dick.schermer@upcmail.nl)

Gratis digitaal kwartaalblad met informatie over kinder- en jeugdhandschrift

Doel en doelgroep

Met deze Penmail willen we mensen met belangstelling voor het schrift van kinderen en jeugdigen regelmatig informeren.

We vermoeden dat er bij meerdere groepen behoefte bestaat aan regelmatige informatie op dit gebied: Stichting Schrijfpedagogische Hulpverlening (SPH), Vereniging voor handschriftontwikkeling (VLSM), Nederlandse Orde van Grafologen (NOG), Landelijke Bond van Remedial Teachers (LBRT), Onderwijsadviesdiensten (schrijf-specialisten), schrijftherapeuten.

Afbakening

Penmail zal zich vooral richten op deze terreinen: Schrijfonderwijs, schrijfmethoden, schrijfmateriaal, schriftontwikkeling, schrijftests, verband tussen handschrift en persoonlijkheid, ofwel pedagogische schriftkunde. Informatie op het gebied van krabbels, tekeningen en kalligrafie valt in principe buiten onze doelstelling.

0-0-0-0-0

Allereerst en vóór alles: een veelbelovend en succesvol handschriftelijk jaar gewenst!

Graag willen wij op deze plaats de Penmaillezers hartelijk bedanken, die ons wezen op enkele artikelen. Zo kunnen we alle Penmailontvangers daarvan op de hoogte brengen.

Handschrift ... vanaf 23 november immaterieel erfgoed!

Op zaterdag 23 november 2019 is het 'Handschrift' officieel bijgeschreven in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Dit vond plaats in Het Haarthuis in Arnhem. Daarmee is het initiatief van het Platform Handschriftontwikkeling beloond als het schrijven met de hand tot en nieuwe culturele traditie uitgeroepen. De voorzitter van het Kenniscentrum, de hr. L.C.M. Adriaanse ondertekende, na de vier mede-aanvragers, als laatste het certificaat. Bovendien mag in alle correspondentie het speciale vignet als bewijs en stimulans worden opgevoerd:

De Dag/Week van het Handschrift

Deze maand staat in week van 20-25 januari het schrijven-met-de-hand centraal. Als motto is gekozen voor "Handschrift in Beweging!" Voor elke leeftijdsfase is een toepasselijke lesbrief gratis te downloaden via de website van het Platform: www.handschriftontwikkeling.nl:

- Laat je handjes wapperen! (4-6 jaar)
- Wat ben jij schrijfhandig, zeg! (6-9 jaar)
- Handschrift in Beweging! (9-12 en 12-14 jaar)

Bovendien staat er een schrijfquiz op de website, die jong en oud kan invullen en inzenden!

Symposium "Handschrift in beweging!"

Een volstrekte nouveauté! Op vrijdag 24 januari a.s. vindt in Gouda het eerste symposium op ons favoriete vakgebied plaats. En dit met het bekende thema "Handschrift in Beweging!"

Een dag met voordrachten van deskundige vakgenoten, paneldiscussie, themasessie taalontwikkelings-

stoornis bij schrijven, workshops, en doorlopende activiteiten als Taalrijke Markt, Schrijfplein, en Netwerk Boulevard.

Kijk gerust op www.handschriftonderwijs.nl, en www.handschriftontwikkeling.nl.

Hoe kan beeldend vormen bijdragen aan de ontwikkeling van de fijne motoriek en de schrijfvoorwaarden?

Joyce Kuenen heeft voor haar meesterproef op haar basisschool een praktijkgericht onderzoek gedaan en daartoe deze deelvragen onderzocht:

1. Waarom hebben de kinderen in groep 3 problemen met het leren schrijven?
2. Welke ontwikkelingen binnen de fijne motoriek kunnen verbeterd worden door beeldend vormen?
3. Hoe kunnen de vier vermogens uit de Culturele Ladekast bijdragen aan de ontwikkeling van de schrijfvoorwaarden?

Na haar onderzoek is zij tot deze conclusie gekomen:

Door kennis te hebben over de ontwikkeling van de fijne motoriek en de schrijfvoorwaarden, kunnen deze bewust gestimuleerd worden in beeldende lessen, waarbij het bewust inzetten van de vier vermogens het leerlingenwerk helpt verbeteren. De leerkrachten op haar basisschool hebben op dit moment echter te weinig kennis over de ontwikkeling van de fijne motoriek en de schrijfvoorwaarden. Ook worden de vier vermogens (receptief, creërend, reflectief, analyserend), nog niet bewust ingezet tijdens beeldende lessen.

De achteruitgang van de motorische ontwikkeling van het jonge kind, vraagt ook om aanpassingen in het curriculum van groep 3.

Het starmoment voor schrijflessen in groep 3, het loskoppelen van het lees- en schrijfonderwijs, het aanbieden van blokschrift en het invoeren van gedifferentieerd werken, zijn punten van discussie.

Een samenvatting van haar meesterproef staat op de website van Platform Handschriftontwikkeling: www.handschriftontwikkeling.nl. Voor nader geïnteresseerden: joycekuenen@gmail.com

Handwriting in children with Attention Deficient Hyperactive Disorder: role of graphology / BMC Pediatrics

<https://bmcpediatr.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12887-019-1854-3>

Een gewaardeerd Penmaillid maakte ons attent op deze publicatie. Een onderzoek van Rony Cohen e.a. (2019) bij 49 adolescenten (13-18 jaar) om van grafologie gebruik te maken als hulpmiddel bij het diagnosticeren van ADHD. Er werd gebruikgemaakt van een handschrift-profiel voor kinderen met ADHD, dat bestond uit 15 schriftkenmerken. Indien er negen of meer kenmerken van toepassing waren, werd de betreffende leerling als ADHGD-er aangemerkt.

Spellen over handschrift!

Het Platform Handschriftgeheimen heeft een kwartetspel en het bordspel Schriftgeheimen uitgebracht! Geïnteresseerd? Vraag gerust nadere informatie bij de secretaresse: platformhso@home.nl

Bundel 92 en 93 van de reeks "Over kinderhandschrift ... gesproken"

Bundel 92 bevat 21 bijdragen, met o.a.:

- "Haal het handschrift terug: Het is goed voor je brein" (2019), Markheim Heid
- "Kun je je een wereld voorstellen zonder schrijven?" (2014), HW 21 Summit.

Bundel 93 bevat 22 bijdragen, met o.a.:

- "Potlood of tablet? Waarom zorgvuldig handschrift ook tegenwoordig nog belangrijk is" (2019), Grischa Beiszner,
- "Schrijfproblemen" (2014), Stroes in Beweging.

Wij wensen u veel leesgenoegen, en nogmaals, een veelbelovend en succesvol handschriftelijk jaar!
Dick Schermer /31.12.19